

Digital sikkerhed

for mennesker med kognitive funktionsnedsettelser

Kortlægning af udfordringer samt anbefalinger

Tekst: Maria Lincke
Foto: Line Bjørn

Udgivet af Socialt Udviklingscenter
SUS, 2018

Pjecen baserer sig på en landsdækkende undersøgelse målrettet sociale tilbud for mennesker med kognitive funktionsnedsættelser. Undersøgelsen er støttet af Helsefonden.

Citaterne i pjecen er fra pædagogiske medarbejdere, der er interviewet som led i undersøgelsen.

Indhold

- **Indledning** s. 3
- **Livet på nettet** s. 4
- **Udfordringer på nettet** s. 5
- **Kognitive funktionsnedsættelser og netbrug** s. 9
- **Pædagogik under forandring** s. 10
- **Forebyggelse af digitale krænkelser** s. 12
- **Digitale retningslinjer** s. 14
- **Pjecen bygger på - om undersøgelsen bag** s. 16

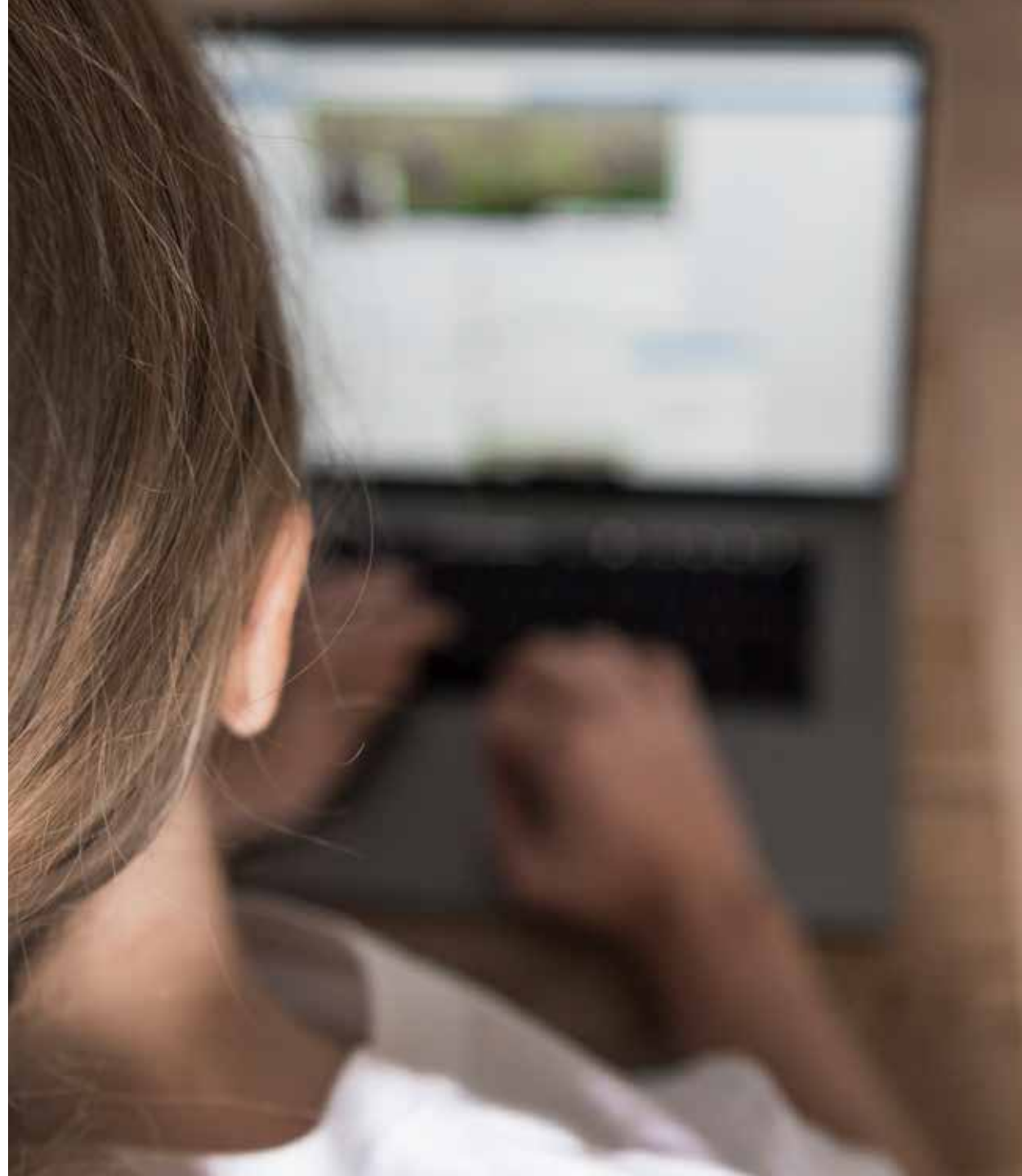
Indledning

Den digitale udvikling og internettet giver mennesker adgang til hele verden. Men hele verden får også adgang til det enkelte menneske. For nogle skaber internettet en særlig sårbarhed.

Gennem de senere år har der været fokus på, at børn og unge er særligt udsatte på nettet. Det gælder også mennesker med funktionsnedsettelser. Derfor er det nødvendigt at sætte fokus på digital sikkerhed. I 2018 gennemførte Socialt Udviklingscenter SUS en landsdækkende undersøgelse på 90 sociale tilbud om de særlige problematikker og risici, der kan opstå, når mennesker med kognitive funktionsnedsettelser færdes på nettet.

Denne pjece beskriver resultaterne af kortlægningen – herunder erfaringer med målgruppens brug af internettet, og hvad der gør dem sårbare overfor krænkelser og overgreb. Pjecen kommer også med anbefalinger til, hvordan pædagogisk personale kan være med til at forebygge og håndtere krænkelser og overgreb.

Formålet er at skabe opmærksomhed på de risici, der er, når mennesker med kognitive funktionsnedsettelser bruger nettet. Og at inspirere fagprofessionelle til at være på forkant med udfordringerne, så borgerne kan færdes sikkert på nettet.

Livet på nettet

Mennesker med kognitive funktionsnedsættelser færdes også på internettet. Noget tyder på, at langt de fleste borgere med moderat eller let udviklingshæmning benytter internettet på samme vis som alle andre. De bruger det til underholdning – fx til at se videoer på YouTube, høre musik eller se film – men også til at etablere eller holde fast i sociale relationer, date, handle, få ny viden og informationer eller spille. Borgere bruger nettet uden eller med begrænset støtte. De bruger fx:

- Facebook
- Messenger
- Snapchat
- Skype
- Datingsider
- Internetbutikker
- Interaktive spil
- Google

De borgere, der har de største funktionsnedsættelser, benytter ikke eller kun i begrænset omfang internettet, og det foregår med støtte fra personalet.

Borgernes erfaringer med internettet er for det meste positive, og internettet skaber en høj grad af selvstændighed. Men borgerne har også dårlige erfaringer med at færdes på nettet. Mange er fx kommet i konflikt med andre på nettet. Det er typisk de borgere, der umiddelbart har lettest ved at anvende internettet, der oftest kommer galt af sted. De kan være teknisk meget kompetente, men have vanskeligt ved at afkode de sociale spilleregler på nettet, svært ved at forholde sig til digitale penge eller forstå, hvor langt ud en besked eller et billede kan nå på de digitale medier.

”Hun kunne blokere og afblokere. Og skifte koder. Hun kunne en masse tekniske ting. Men hun kunne ikke tolke det følelsesmæssige. Når de den ene dag gav hende trusler og den næste dag sagde, at hun var sød.”

SUS' undersøgelse på botilbud

65 % af borgerne i undersøgelsen (se side 16) har modtaget beskeder fra fremmede på internettet, der fx ville have sex, penge eller informationer om borgeren – såsom kortoplysninger eller nemID.

35 % fortæller, at de har haft decideret dårlige oplevelser. I nogle tilfælde har det medført, at politiet er blevet involveret, fordi der har været tale om grove trusler eller chikane. I nogle tilfælde har borgeren været krænkert.

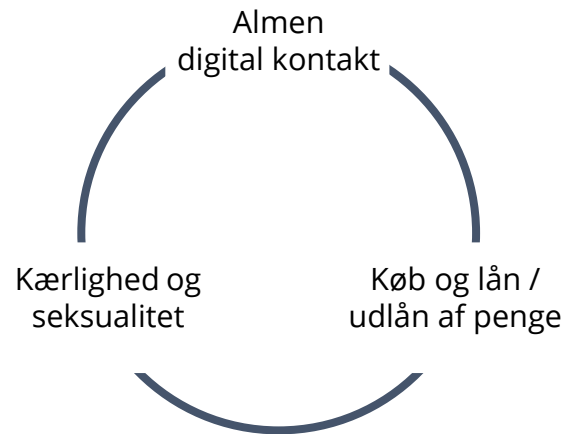
DeShame

Red Barnet gennemførte i 2017 en undersøgelse af børn og unges erfaringer med digitale krænkelse, som en del af projektet deShame. Ud af 915 børn/unge i alderen 13-17 år svarede 8 %, at de havde modtaget seksuelle trusler på nettet, 5 % var blevet afpresset eller truet med udgangspunkt i seksuelle billeder af dem, og 9 % havde oplevet, at kæresten pressede dem til at dele nøgenbilleder (læs mere på [Red Barnets hjemmeside](#))

Noget tyder på, at omfanget af overgreb mod mennesker med kognitive funktionsnedsættelser er højere. Ligeledes er karakteren anderledes og perspektiverne forskellige, da der er tale om voksne, myndige mennesker, der fx selv afgør, hvem de mødes med hvor, og hvem de låner penge af og til. Borgere med kognitive funktionsnedsættelser kan desuden have særlige begrænsninger, fx i forhold til at danne sig erfaringer, så de ikke udvikler en naturlig forsigtighed overfor fremmede.

Udfordringer på nettet

Langt de fleste borgere, der færdes på internettet, har umiddelbart glæde og gavn af det. Men for nogle går det til tider galt. De oplever særligt udfordringer i den almindelige digitale kontakt med andre, på datingsider og i forbindelse med handel på nettet.

Almindelig digital kontakt

Nogle borgere har vanskeligt ved at læse og skrive. Det kan give udfordringer i den almindelige kontakt på sociale medier som Facebook og Messenger.

Mange borgere oplever, at de bliver misforstået, når de slår noget op på Facebook. De oplever vrede reaktioner på beskeder, der ikke var tænkt negative. Flere siger også selv, at de har reageret vredt på opslag og beskeder, og at de har svaret igen inde på platformen i stedet for at opsøge afsenderen personligt.

”Hun laver en sang, og så synes folk hun synger dårligt. Så tager hun et billede, som folk synes er kikset. Hun er veltalende, og derfor forstår folk ikke, at hun er udviklingshæmmet. Ingen på internettet kan se, at hun er udviklingshæmmet.”

Ifølge det pædagogiske personale er en af udfordringerne i den almindelige digitale kontakt den omfattende anvendelse af emojis. De kan tolkes forskelligt og anvendes ofte til at understrege ironi efter en skriftlig besked. Det kan være vanskeligt at afkode. Derudover kan borgerne ofte ikke overskue konsekvenserne af de ting, de sender ud. De kan fx ikke gøre sig overvejelser om, hvilke reaktioner de kan forvente på beskeder eller billeder. Disse sendes ufiltreret af sted og fører til mere eller mindre alvorlige konflikter.

Den samme udfordring er der til tider i forhold til de informationer, borgerne får på nettet. Alting tages ind ukritisk, og nogle føler sig tvunget til fx at være vegetar den ene dag og vinterbader den næste, hvilket kan være voldsomt stressende for både dem selv og deres omgivelser.

Når det gælder de bedst fungerende borgere, der formulerer sig godt, og som ikke har synlige funktionsnedsættelser, kan det være svært for andre udefra at forstå, hvis borgeren laver ‘skæve’ opslag eller poster upassende billeder. I disse tilfælde oplever personalet også mudderkastning baseret på fejlagtige antagelser og forventninger til borgerne.

Det pædagogiske personale beskriver, at det i perioder kan være voldsomt ressourcekrævende at støtte borgerne i at redde trådene ud.

Dating - kærlighed og seksualitet på nettet

Internettet giver mange muligheder for dating, og borgere med kognitive funktionsnedsættelser færdes også på datingsiderne. Mange har imidlertid dårlige erfaringer med netdating, af forskellige grunde.

Mange borgere med kognitive funktionsnedsættelser bruger de konventionelle datingsider, hvor den primære målgruppe er borgere uden funktionsnedsættelser. Mange nævner ikke, at de har et handicap, men erfarer, at det kan være vanskeligt at afkode og leve op til forventningerne fra dem, de skriver med.

Oplevelsen blandt det pædagogiske personale er, at langt de fleste borgere, der bruger datingsider, håber at finde en kæreste der, og gerne én uden handicap. Men ofte bliver det til borgerens store skuffelse ikke til mere end sex. Måske fordi matchet er for svært, måske fordi borgeren ikke kunne gennemskue datens intentioner i den indledende kontakt. Måske fordi borgerne er lette at udnytte seksuelt. Flere borgere beskriver deres erfaringer på datingsider som skuffende.

Uden filter

Nogle borgere benytter datingsider, som ifølge personalet mest har karakter af phishing-sites (sider, hvor svindlere forsøger at franarre godtroende internetbrugere adgangskoder, kreditkortoplysninger mv.). På disse sider skal borgeren betale for at få et svar fra dem, de skriver med. Personalet vurderer, at det ikke er en reel person der svarer, men at svarene er autogenerede. Selv om personalet taler med borgerne om dette, fortsætter borgerne ufortrødent med at bruge penge på disse sider, og det kan løbe op i meget store beløb. Der er eksempler på, at borgeren hellere vil betale for at få et svar, der ikke er ægte, end slet ikke få et svar, som tilfældet ofte er på de almindelige datingsider.

”Han tilbyder bare nogen, han ser på nettet sex. Men han forstår ikke, hvordan man interagerer med andre mennesker. Han kender ikke de første step. På et tidspunkt blev vi ringet op af en vred mand fra Sønderjylland, der ville have, at han skulle stoppe med at skrive til hans kone.”

”Jeg har kendskab til en ærlig udviklingshæmmet mand, der sagde til sin date, der også var udviklingshæmmet: ’Vi kan ikke være kærester, fordi mine venner ville drille mig, fordi du er så grim’. Hun var selvfølgelig ked af det i lang tid efter.”

Når borgerne får en date, oplever personalet ofte, at de er ukritiske i forhold til, hvor meget de skal kende til den, som de skal mødes med, og hvor de skal mødes. Mange inviterer fremmede på date i deres hjem allerede første gang eller aftaler at mødes på et øde sted. Personalet har dog ikke kendskab til, at disse møder har ført til overgreb.

Personalet beskriver også, at borgerne kan være uhensigtsmæssigt ærlige og ‘uden filter’. Fx når borgeren ikke er interesseret i en date. Nogle medarbejdere beskriver, hvordan borgere får afvist en date meget kontant og lidt for ærligt – fx ved at sige, at daten ikke er pæn nok.

Blandt de mere alvorlige historier i forhold til dating har medarbejderne på et tilbud oplevet, at en borger systematisk blev truet, misbrugt og udnyttet til sex af et helt netværk af mænd, der havde gennemskuet, at kvinden havde en kognitiv funktionsnedsættelse. På andre tilbud har man oplevet gråzoneprostitution, hvor en kvinde løbende har givet penge til en mand, hun anså for at være en kæreste, eller har modtaget penge i forbindelse med sex.

Risiko for selv at blive krænker

Datingsider – og sociale medier i det hele taget – skaber også risiko for, at borgere med kognitive funktionsnedsættelser bliver krænker. Flere tilbud beskriver, at borgere til tider bliver stalkere, fordi de ikke forstår en afvisning på nettet, men ufortrødent fortsætter med at bejle. Der er også eksempler på, at borgere kommer til at skrive til og sende nøgenbilleder til mindreårige, fordi de ikke kan se, at pigen på billedet er under 15 år. På et tilbud har man erfaringer med, at piger bilder borgeren ind, at de er under 15 år, efter at de har haft en seksuelt orienteret korrespondance, for bagefter at kunne afpresse borgeren for penge.

”Han havde pludselig brugt alle sine penge. Vi kunne se, at han på en enkelt aften havde bestilt 15 par ens joggingbukser, spil han ikke havde en afspiller til og 30 stk. smørrebrød. Da vi sagde det til ham, sagde han, at det ikke betød noget. For han havde også anmodet om at låne 15 mio. kr. hos en låneudbyder.”

Køb og lån / udlån på nettet

Det kan være vanskeligt at forholde sig til digitale penge – særligt når man har en kognitiv funktionsnedsættelse. Digitale penge er abstrakte; det er vanskeligt at gennemskue, hvor mange penge man kan bruge, når man ikke kan se bunken af sedler blive mindre. Mange borgere har vanskeligt ved at administrere deres forbrug på nettet og køber langt mere, end de har råd til. Mange foretager impuls køb – fx flot tøj. Mange køber også ting, de ikke umiddelbart kan bruge, fordi de bliver lokket af reklamer. I undersøgelsen var der eksempler på, at borgere havde købt alt fra paraboler til 15 par ens joggingbukser.

For mange kan det være vanskeligt at gennemskue annoncer. Mange borgere bestiller ting, som umiddelbart ser ud til at være gratis, for derefter at finde ud af, at de alligevel koster penge.

Overforbrug af penge handler ikke kun om, at borgerne ikke kan forstå konsekvenserne og om manglende impulsstyring. Nogle borgere handler, ifølge personalet, på nettet for at opnå social kontakt med andre.

Mange borgere låner også penge ud til Facebook-venner, fordi de netop opfatter dem som venner – selv om de aldrig har mødt dem i virkeligheden. Mange borgere fortæller, at de har lånt penge ud uden at have fået dem tilbage.

Påfaldende mange fortæller også, at de har fået henvendelser fra fremmede, der har bedt om penge, kort-oplysninger eller nemID. De fremmede skriver, at de er fra Skat eller fra politiet. Personalet mener, at borgerne får flere henvendelser end andre, fordi det er let for andre at se, at de har kognitive udfordringer og let kan snydes.

Kognitive funktionsnedsættelser og netbrug

Borgere med kognitive funktionsnedsættelser er lige så forskellige som alle andre mennesker, og mange af de udfordringer, de oplever på nettet, er ikke særlige. Alligevel beskriver medarbejderne på tilbuddene en række fællestræk, der skaber en særlig sårbarhed i forhold til at færdes på nettet. Det er udfordringer, som kræver særlig opmærksomhed, da de kan udfordre arbejdet med forebyggelse.

Ringe skrive- og læsefærdigheder: Borgere med kognitive funktionsnedsættelser er ofte dårligere til at læse og skrive end andre. Ringere skrivefærdigheder kan gøre det lettere for andre med dårlige intentioner at spotte borgerne på nettet. Og det gør det vanskeligere for borgerne at få væsentlige nuancer med, når de skriver med andre. Det kan også betyde, at de misser vigtige detaljer i det, de læser, hvilket kan føre til misforståelser og konflikter.

Lavt abstraktionsniveau: Borgerne har ofte også et lavere abstraktionsniveau. Det har betydning, fordi internettet er meget abstrakt. For borgerne kan det være vanskeligt at forstå uendeligheden i internettet, fx at et nøgenbillede kan nå meget længere ud end til den man sender det til, eller at man på nettet godt kan bruge flere penge, end man har.

Styret af impulser: Mange er impulsstyrede og kan ikke forudse konsekvensen af de handlinger, de foretager sig på nettet – hvad enten det gælder om indkøb eller om sende upassende beskeder til andre.

Godtroende: Flere pædagogiske medarbejdere fremhæver også, at borgerne ofte er meget godtroende. De kan ikke gennemskue andres hensigter og særligt ikke, når hensigterne er dårlige.

Begrænset erfaringsdannelse: En af de væsentligste udfordringer er, at borgerne ofte kun i begrænset grad kan danne og overføre erfaringer. Mange begår de samme fejl igen og igen, og personalet er udfordret i forhold til at sætte gang i forebyggende initiativer. Det forstærkes af, at mange borgere ikke erkender deres egne begrænsninger og derfor heller ikke finder fx oplysningsaftener relevante for dem.

”Han havde voldtaget hende og mishandlet hende, og vi måtte hjælpe hende med at politianmelde ham. Men ugen efter skrev de sammen igen, og han fortalte, at han elskede hende.”

Pædagogik under forandring

Indefra og ud

Den stigende anvendelse af digitale teknologier på botilbud og i bofællesskaber har betydning for den pædagogiske opgave på godt og ondt. Positivt er det, at borgerne bliver mere selvstændige fx i forhold til at opsøge informationer, etablere og vedligeholde relationer. Men internettet skaber også helt nye udfordringer og ændringer i krav til personalets kompetencer. Anvendelsen af teknologi og i særdeleshed internettet har betydning for personalet, fordi der gives adgang indefra og ud – fra tilbud til omverden. Derudover har internettet betydning, idet det kommer udefra og ind. Sidstnævnte er særlig centralt i forhold til det pædagogiske arbejde med at forebygge digitale krænkelser.

Pårørende ser pædagogerne over skulderen

I dag er formidlingen af tilbuddets sociale liv og aktiviteter ofte synligt for omverdenen. Mange tilbud har hjemmesider og/eller facebooksider, der fortæller om hverdagen i tekst og billeder. For personale betyder det, at fx pårørende kan kigge med 'over skulderen' på det pædagogiske arbejde. Nogle medarbejdere beskriver, at det er godt, fordi de pårørende kommer tættere på borgerens liv, fordi man kan positionere borgeren på en god måde overfor de pårørende, og fordi man i højere grad tvinges til at tage stilling til aktiviteterne på stedet. Man kan også inspirere hinanden, fordi man kan se ture og aktiviteter, som andre fra tilbuddet har gennemført.

Men formidling via internettet kan også lægge et nyt pres på personalet. De pårørende, der kigger med, kan ikke nødvendigvis forstå de pædagogiske overvejelser, der ligger bag, at en borger fx altid kommer på den samme tur, eller hvorfor en borger aldrig er med, når der er fællesspisning. Personalet skal redegøre for mere, og måske skal de til tider også 'forsvare' aktiviteter eller mangel på samme.

Det er heller ikke udsædvanligt, at borgere kommunikerer via skype med pårørende eller venner fra fællesarealer. Således bliver personalets arbejde – og de øvrige beboeres hverdag – 'overvåget', uden at dette er varslet til de pågældende.

Udefra og ind

Adgangen til internettet og de digitale platforme skaber nye muligheder for sociale netværk. Og nettet giver mulighed for at invitere relationer og muligheder ind i borgerens liv. Borgerne kan etablere og vedligeholde netværk via deres mobil, tablet eller computer i deres egen lejlighed. Det pædagogiske personale oplever, at borgerens sociale liv i højere grad er rykket ind i privaten, og personalet inviteres ikke nødvendigvis med ind. Det skaber forskellige udfordringer: Personalet oplever, at muligheden for social træning er vanskeligere, når de er sat uden for mange af borgerens relationer. Personalet er ikke vidne til det sociale liv, der finder sted på nettet, og har vanskeligere ved at støtte borgeren i forhold til eksempelvis manglende sociale kompetencer eller forebyggelse af konflikter, før de er blevet så alvorlige, at borgeren selv henvender sig.

Omsorgspligt kontra selvbestemmelse

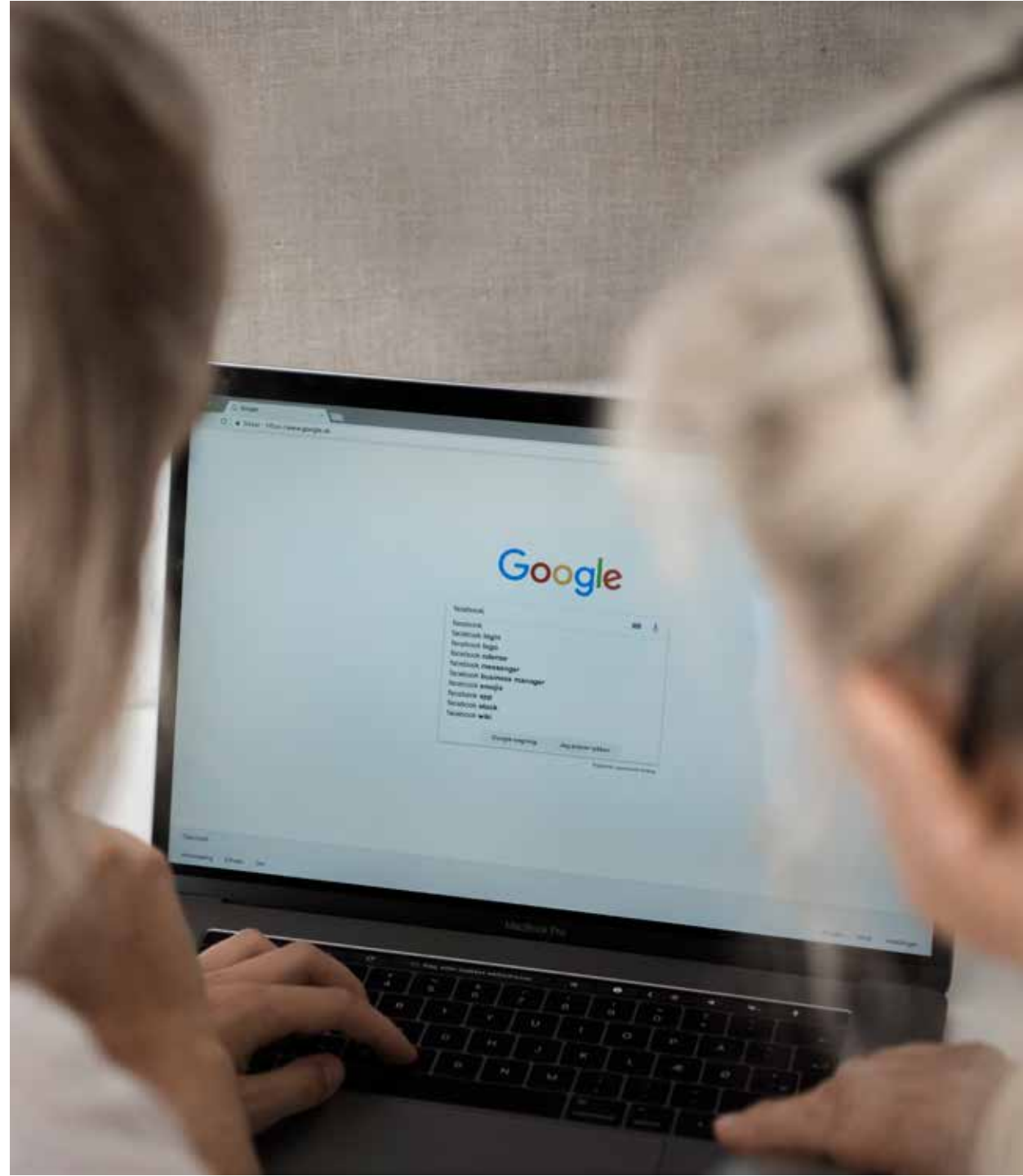
Nogle pædagoger oplever også, at kompleksiteten i omsorgspligten er større. Borgerne færdes på platforme, der skaber mange muligheder: at finde kærester på datingsider, handle m.m. Kombinationen af de mange muligheder, borgerens ret til selvbestemmelse og vanskeligheder med at støtte borgeren i den sociale omgang på nettet kan gøre det meget vanskeligt for personalet at forebygge overgreb. Nogle pædagoger har således været vidne til seksuel eller økonomisk udnyttelse af borgeren uden at kunne hindre det. Enten fordi de ikke har haft kendskab til de uhensigts-

mæssige relationer, borgeren har etableret, fordi de ikke har kunnet drøfte sociale spilleregler med borgeren, eller fordi borgeren umiddelbart selv har ønsket fx at give penge væk eller at møde op til et stævne med en person, der gjorde borgeren ondt. For nogle borgere er det desuden skamfuldt at involvere personalet efter en krænkelse.

Nogle af de problemer, borgeren skaber for sig selv på nettet, kan være voldsomt ressourcekrævende for personalet efterfølgende og kan nødvendiggøre dialog og kontakt med andre. Der kan være tale om at kontakte politi for tilhold, kontakte sagsbehandler, fordi alle pengene er brugt, eller butikker for at annullere køb på nettet.

Der er stor forskel på, om personalet oplever, at sociale teknologier skal ses som noget, der ligger udover eller indenfor den pædagogiske opgave. Ligeledes er der stor forskel på, om personalet oplever at have tilstrækkelige tekniske kompetencer eller ej. Men langt de fleste er enige om, at social it stiller krav om tekniske kompetencer, og at rækkevidden af den pædagogiske opgave har ændret sig sammen med den øgede brug af internettet.

”Jeg føler, at vores it-kompetencer er noget vi tager med privat. Det er ikke noget, der indgår i en uddannelse.”

Forebyggelse

Internettet er kommet for at blive. Nettet skaber muligheder og udfordringer – for alle. For mennesker med kognitive funktionsnedsættelser er der en særlig sårbarhed, og det er derfor vigtigt at overveje, hvordan man praktiserer omsorg for borgernes netbrug uden at begrænse det. Dette er ikke let. Mens nogle pædagogiske medarbejdere fristes til at støtte borgerne mindst muligt i deres brug af nettet, for dermed at undgå at tage ansvar for det, fristes andre til at være så tæt på borgerens netbrug, at de praktiserer censur på konkrete beskeder.

Det kan være hensigtsmæssigt at diskutere, hvordan man kan arbejde med forebyggelse, og hvordan man håndterer det, når man får kendskab til et overgreb. Disse diskussioner bør tages sammen med borgerne.

Som en del af forebyggelsesarbejdet kan man også lave et katalog med relevant viden. Det kan være viden om sikkerhedsindstillinger på de forskellige platforme, som borgerne færdes på. Det kan også være viden om platforme, der er særligt velegnede til mennesker med kognitive funktionsnedsættelser, og omvendt platforme og hjemmesider der er u hensigtsmæssige at færdes på – fx de såkaldte phishing-sites.

Måske er der inspiration at hente i noget af det, som andre har afprøvet med succes. Se ideerne på næste side.

Ideer til forebyggelse af digitale krænkelser - til personale og borger

FOREBYGGELSE

PÆDAGOGISK PERSONALE

- Involver dig og rådgiv borgeren i dennes net-liv, ligesom du rådgiver om andre ting
- Forhold dig til, hvorfor borgeren er på nettet, og hvad han eller hun ønsker
- Lav en it-handleplan
- Sæt fælles fokus på digital etik og lav digitale retningslinjer
- Skærp borgerens lyst til at være kritisk på nettet og del dine egne erfaringer
- Hjælp borgeren med at få de rette sikkerhedsindstillinger
- Lav sociale historier om de ting, der er svære – fx hvordan man er kæreste på nettet, og hvem man kan sende hvilke billeder til
- Lav gode huskeråd med og til borgeren, som kan hænge ved computeren
- Brug internettet til at finde inspiration om digital dannelse, gode it-råd og lovgivning, som du kan bruge i dit pædagogiske arbejde med borgeren.

BORGER

- Send ikke beskeder til andre, som kan gøre dem kede af det.
- Send ikke billeder af dig selv uden tøj på til mennesker, du kun har mødt på nettet
- Du må ikke sende billeder af dine kønsorganer, uden at modtageren har bedt om det
- Sender du billeder af dig selv nøgen, skal du først spørge, om modtageren er over 15 år
- Husk at de billeder du sender på nettet kan blive set af andre, end du ønsker
- Send ikke billeder og film af andre videre uden at have fået lov
- Giv aldrig dine kontaktinformationer til fremmede på nettet
- Videregiv aldrig dit nemID til andre
- Lån ikke penge ud til fremmede
- Hvis du handler på nettet, så brug et debit-betalingskort. På den måde kommer du ikke til at bruge mere, end du har.

HÅNDTERING

PÆDAGOGISK PERSONALE

- Spørg nysgerrigt ind, hvis du fornemmer, at borgeren har problemer på nettet
- Registrer systematisk, hvad der går galt, og hvilke tiltag der forebygger
- Kontakt lokalpolitiet med det samme, hvis du har mistanke om en digital krænkelse
- Find inspiration, gode råd, viden og film om digital sikkerhed på internettet, som du kan bruge i dit pædagogiske arbejde.

BORGER

- Hvis du modtager beskeder, du bliver ked af, så ring og spørg – svar ikke på nettet
- Hvis du bliver kontaktet af en person på nettet, og ikke ved, hvad du skal svare, så vend det altid med en anden – fx din kontaktpædagog
- Vær ikke flov over at dele dårlige netoplevelser med andre – du er ikke den eneste med dårlige erfaringer.

FIND INSPIRATION HER

DIGISAFE: [DigiSafe](#) er en app og en hjemmeside med læringsværktøjer til unge med særlige behov om fx NemID, handel på internettet, sociale medier og E-boks.

RED BARNET: [Er du ok på nettet?](#): Øvelser og råd målrettet børn/unge med autisme eller adhd samt [Sikker Chat](#): Generelle råd og lovgivning.

Digitale retningslinjer

Mange tilbud har guidelines, der giver råd om borgerens brug af nemID, men kun få har retningslinjer for brug af sociale teknologier som Facebook og datingsider.

Der er på de sociale tilbud stor uenighed om, hvorvidt og hvordan man kan lave fælles digitale retningslinjer, der kan hjælpe borgeren. Mange understreger, at det er vanskeligt at lave fælles retningslinjer for borgere med så forskellige behov og udfordringer. Ligeledes understreges, at formelle regler risikerer at begrænse borgerens lovbestemte ret til selvstændighed.

Der er imidlertid en række åbenlyse fordele ved at formulere en fælles etik og fælles retningslinjer på tilbuddet. Det er afgørende, at retningslinjerne ikke forstås som regler, men som fælles holdninger. Ved at formulere fælles retningslinjer åbnes op for fælles diskussioner og et fokus på borgernes udfordringer på nettet. Omvendt risikerer man, at kompleksiteten i borgerens behov og retten til selvstændighed bliver en sovepude for at arbejde systematisk med digital etik og retningslinjer. En mulighed er at arbejde med både fælles og individuelle retningslinjer.

FÆLLES DIGITALE RETNINGSLINJER SIKRER:

- At den enkelte medarbejder ikke står alene med ansvaret, når der opstår et digitalt dilemma
- At det ikke er den enkelte medarbejders subjektive vurdering, der afgør løsningen på et digitalt dilemma
- At medarbejdergruppen har fokus på de risici der er knyttet sig til borgernes brug af nettet
- At borgeren bliver mødt ensartet af medarbejderne i tilbuddet.

Sådan laver I digitale retningslinjer

- Kortlæg, hvilke etiske dilemmaer I som medarbejdere er stødt på, eller forventer kan opstå.
- Diskutér og beslut sammen med borgerne, hvad den fælles holdning skal være til dilemmaerne.
- Lav et skema over de sociale teknologier (Facebook, datingsider andet) I anvender på tilbuddet. Ud for hver teknologi listes faktiske og mulige dilemmaer. Ud for hver dilemma listes, det værdigrundlag I – på baggrund af en fælles diskussion – er nået frem til.
- Det er vigtigt, at alle – både borgere og medarbejdere – er fortrolige med retningslinjerne.
- Der vil altid opstå nye dilemmaer og etiske spørgsmål. Retningslinjerne skal derfor revideres løbende.

DIGITALE RETNINGSLINJER		
TEKNOLOGI	DILEMMA	VÆRDIGRUNDLAG
FACEBOOK	Borgeren ønsker at være venner med os på Facebook	På vores tilbud er vi ikke venner med borgeren på vores private FB-konto ud fra en gensidig respekt for hinandens privatliv. Vi kan evt. være venner på en FB-konto, der er oprettet af mig som professionel - ikke som privatperson.
	Borgeren kritiserer andre borgere fra vores tilbud på sin wall	Borgerens ret til selvbestemmelse og at gøre egne erfaringer vægtes over den potentielle risiko for at komme i en konfliktfyldt situation. Borgeren har således ret til at skrive, hvad han/hun vil på sin FB. Men det er vores ansvar at vejlede og gøre opmærksom på, hvad det kan betyde for borgeren selv, såvel som modtageren, og vi skal komme med forslag til alternative måder, hvorpå borgeren kan ytre sin kritik.
NETDATING PÅ ALM. DATINGSIDER	Borgeren opretter profil uden at nævne sit handicap	Borgeren bestemmer selv, hvad der skal stå og ikke stå i sin datingprofil. Vi taler dog med borgerne i generelle termer om fordele, ulemper og opmærksomhedspunkter ved netdating. Herunder hvilke konsekvenser det kan have, hvis man giver en uærlig eller ikke fyldestgørende beskrivelse af sig selv. Vi vejleder borgeren ift. hvilke datingsider der findes - herunder også specifikke handicap datingsider.

Pjecen bygger på

Socialt Udviklingscente SUS gennemførte i 2018 en kortlægning af digital sikkerhed for mennesker med kognitive funktionsnedsettelser. Kortlægningen blev gennemført som en spørgeskemaundersøgelse på 90 sociale tilbud. Der er sendt spørgeskema målrettet hhv. personale og borgere. 91 medarbejdere og 20 borgere har besvaret spørgeskemaer.

Efterfølgende blev der gennemført kvalitative interviews på 10 tilbud – primært botilbud. Alle steder blev der gennemført interviews med personale, og hvor det var muligt også med borgere og ledelse.

Undersøgelsens resultater er blevet kvalificeret af relevante fagpersoner, der stillede sig til rådighed ved et ekspertgruppemøde. I mødet deltog repræsentanter fra bl.a. handicapområdet, politi og forskning.

Denne pjece gengiver resultaterne fra undersøgelsen og dermed erfaringer, viden og perspektiver hos de adspurgte. Metoden til udvikling af digitale retningslinjer bagerst i pjecen, er udviklet af SUS.

Undersøgelsen er støttet af Helsefonden.

